

מלבי"ם ויקרא פרשת שמיני

אחר שבכל ז' ימי המלוואים היה קרבן אהרן ובניו פר לחטאת ואיל לעולה ואיל לשלמים למה ביום זה בא עגל תמורת פר החטאת והשלמים לא הביא כלל.

ספרא שמיני פרשה א

(ג) ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת מלמד שאמר לו משה לאהרן אהרן אחי אף על פי שנתרצה המקום לכפר על עונותיך צריך אתה ליתן לתוך פיו של שטן שלח דורון לפניך עד שלא תיכנס למקדש שמא ישנאך בביאתך למקדש ושמא תאמר אין צריך כפרה אלא אני, והלא אף ישראל צריכים כפרה שנאמר ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן, אלא אמר להם אתם יש בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף, יש בידכם בתחילה וישחטו שעיר עזים, ויש בידכם בסוף עשו להם עגל מסכה, יבא שעיר עזים ויכפר על מעשה עזים, יבא עגל ויכפר על מעשה עגל.

מלבי"ם

אמרו בטעם קרבנו של אהרן שהקריב עגל לחטאת לשלוח דורון אל השטן. והוא עפ"י הנודע כי יגדל החטא לפי ערך האיש שעשה אותו, שגם חטא קטן יגדל מאוד אם עשה אותו אדם גדול וכן תקטן התשובה והזכות לפי ערך האדם, ר"ל שהתשובה והזכות אשר תספיק לאדם הפחות לא יספיק לאיש המעלה. ולכן יצויר שהתשובה שעשה האדם על חטאו שנתקבל ברצון בהיותו במדרגה קטנה לא תספיק אחר שעלה אל מדרגה למעלה ממנו שאז יתעורר החטא ויגדל לפי מדרגתו עתה ותתמעט הזכות לפי מדרגה זאת. ועפ"י הנחה זו אמר משה לאהרן שהגם שכבר קבל הקדוש ברוך הוא תשובתו ונתרצה לו, הנה עתה שיבא למקדשי אל לשרת בכהונה גדולה יתעורר המקטרג להשטינו לפי גודל קורבתו אל האלהים עתה, שלפיהו קטנה תשובתו וגדל חטאו למעלה ראש, ולכן צוהו להקריב עגל לחטאת על מעשה העגל. ויען שזה רק לסתום פי המקטרג לבד, כי ה' כבר קבל תשובתו והעביר חטאו ולא ינחם, לכן לא היה צריך לשלמים שענינם לשום שלום בינו לבין אביו שבשמים כי כבר שם לו ה' שלום ולא היה צריך רק לשלוח דורון לשטן. והי' די בחטאת ועולה, רצה הפרקליט ונכנס דורון אחריו כמ"ש בזבחים (דף ז). ובזה הותרה השאלה הראשונה

זה יסוד חשוב ביהדות, בקרובי אקדש, ולפי גודל האדם הוי גודל העברה. אדם שנולד לתוך משפחה לומדי תורה צריך לדעת איך להתנהג. הקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, שהיה להם להבין ולדעת יותר. וכל אדם שעולה לגדולה, צריך לדעת שעכשיו דורשים ממנו יותר.

מלבי"ם ויקרא פרשת שמיני

ובמה שצוה לישראל להביא שעיר עזים לכפר על מכירת יוסף. שיפלא מאד. מדוע לא עכב העון הזה לא יצ"מ וקריעת י"ס ומתן תורה, ואיך התעורר עתה דוקא עם חטא העגל

מלבי"ם ויקרא פרשת שמיני

(ענין ב) מכירת יוסף הפועל היה טוב באמת, כי הי' סבה מאת ה' וכמ"ש ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה וכו'. והיה לטובתו באמת רק מחשבתם היה רע כי הם חשבו לעשות לו רעה הגם שנתגלגל שהיה לטובה. ובעגל היה בהפך שמחשבתם היה לטובה שהיו טועים שה' ישרה שכונתו על הדמות הזה והיו מתאווים להשראת השכינה וכמ"ש בכוזרי. וכמ"ש בפ' התורה בארך. רק הפועל היה רע ועבודת נכר. וא"כ על העגל היה יכול ה' להעביר חטאם בשילך אחר המחשבה לא אחר הפועל. אבל אז הלא יש בידם בתחלה חטא מכירת יוסף. ואם עד הנה לא הענישם על מכירת יוסף כי הלך אחר המעשה, א"כ יש בידכם בסוף ממ"נ, ולכן יבא שעיר וכו' יבא עגל וכו', למען תצאו נקיים בכל אופן בין אם נלך אחר המחשבה או אחר המעשה

אנו צריכים לדעת שיש ב' חלקים לכל חטא. יש את המעשה ואת המחשבה. על האדם לשפר את מעשיו וגם את כוונתו ומחשבותיו. אם מעשיו טובים, אף שכוונתו לא טוב, לפעמים לא יבוא לדין עליהם. אבל לפעמים זה יגרום לו רע, שהרי גם יש לו מעשים רעים וכוונתו לטוב, ולא יכול לקבל הקולות של שניהם.

ספרא שמיני פרשה א

(ו) ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע העבירו מלבכם, ותהיו כולכם ביראה אחת ובעצה אחת לשרת לפני המקום כשם שהוא יחידי בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת לפניו שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם, מפני מה כי אני ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים עשיתם כן וירא אליכם כבוד ה'.

מלבי"ם ויקרא פרשת שמיני

ו ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו. לא ידענו מה צוה שיעשו הם, והלא הם לא עשו דבר רק אהרן עבד עבודתו, ופ' בספרא בדרך הדרוש, שצוה שהם יעשו מעשה הכ"ג, שמה שיעשה הכ"ג בבית מקדש הגדול יעשו הם בבית מקדש הקטן. שוהא הלב אשר שם משכן כבוד ה' כמ"ש ושכנתי בתוכם. וכמו שזבחו כחות החיים והקטירו אותם על מוקדה במזבח הגדול כן יזבח כל איש כחות נפש המתאוה והמתעורר מסטרא דבעירא שהוא היצה"ר על מזבח הקטן להעבירו ע"י אש אהבת ה' שלהבת יה, עד שייוחד כל כחותיו וכל מחשבותיו לאדון המיוחד. וכבר בארנו הדבר בארוכה בארצות השלום (דרוש ג) איך יתיחס האדם למשכן ה', ושם יעלה זבחי צדק עולה וכליל. ואם עשיתם כן וירא אליכם כבוד ה' לשכן כבוד בתוכם:

כל זמן שאדם מנצח לא' מתאותיו, לדבר לשון הרע, לברך בכוונה, לא להסכל במה שלא צריך, וכו' וכו', צריך לדעת שזה כאילו הקריב קרבן. וזהו מילה של ערלת הלב. ועל ידי זה בא האדם שיהיה בו השראת השכינה.

מלבי"ם ויקרא פרשת שמיני

ז ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח. ... ומפרש במשנה ח לפי שה' אהרן נסוג אחר. ופירשו שה' נסוג אחר מא' משתי פנים, הפן הא' מאשר בוש מגדולת המלך הכבוד אשר יעבד עבודתו ושעז"א לו משה קרב בל יבוש. והפן הב' שהיה נסוג אחר מצד זכרו בחטאו ועי"כ ה' חטאתו צורת השור שחטא בו לנגדו תמיד, ודבר משה על לבו בל יתירא. כי אם יקרב אליו יזבח השור לשלמים ויוסר החטא (כנ"ל ס"ג):

ב' דברים מונעים את האדם מלהתפלל טוב, ולהיות עבד ה'. איך אני יכול לדבר אל ה', הלא הוא כל כך גבוה רם ונשא, ואני כל כך נמוך, מלוכלך בעבירה. ולכן אמר לו קרב אל המזבח. בכל זאת, צריכים להתקרב, ולבוא ולעבוד, וה' יקבל אותנו איך כפי שאנחנו.

ספרא שמיני פרשה א

מה תלמוד לומר ויהי מלמד שהיתה שמחה לפניו במרום כיום שנבראו בו שמים וארץ. במעשה בראשית הוא אומר ויהי ערב ויהי בוקר וכאן הוא אומר ויהי וכיון שכילו ישראל את מלאכת המשכן בא משה וברכם, שנאמר וירא את כל המלאכה ויברך אותם משה מה ברכה ברכן אמר להם תשרה השכינה במעשה ידיכם רבי מאיר אומר כך ברכן ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים והם אמרו לו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו,

מלבי"ם ויקרא פרשת שמיני

מכ"ג באדר היה מפרקו בכל יום ולא שרתה שכינה, כי לא שמש אהרן ולא שמשו בבגדי כ"ג כי משה שמש בחלוק לבן. (וזה פ' משנה יד) - ואחרי העיון במליצת הכתובים כ"מ שיחבר המאמר באמצעו במלת ויהי מורה שנעשה דבר מפליא. הויה חדשה רשומה. בפרט במספר הסדורי אין דרך שיבא מלת ויהי, רק אם נתהווה דבר חדש ורשום. ופה היל"ל ביום השמיני קרא. ואמר ויהי, לאמר שבו ביום היה ענין חדש ורשום. כמו שיאמר במ"ב ויהי ערב על שכל יום נעשה בו הוי' חדשה. כן ביום השמיני, וז"ש מלמד שהיתה שמחה לפניו וכו' ומובא במגלה (דף י ע"ב)

והענין כי בימי בראשית ברא ה' הטבע וההנהגה הראשונה הסדורה בסדר קבוע חק ולא יעבר, הנהגה יורדת מלמעלה למטה, ובמלאכת המשכן נשתכללה הנהגה שניה ההשגחית העולה מלמטה למעלה. לפי מעשה עם ה' וכשרון לבם, הנהגה הראשונה מוסדת בשמים ובארץ, והנהגה השניה מוסדת במשכן ומקדש אל. שהוא ציור העולם הגדול. וכל הנמצא בכלל העולם הצטייר במשכן לכל מחלקותיו כמו שדברנו ע"ז במק"א. והנה ישראל הכינו החמריים למלאכה זו. ואז ברך אותם משה שתשרה שכינה במעשה ידיהם, הפך מהנהגה הקבועה בהטבע שאינו תלוי במעשה ידי אדם, אבל הנהגה ההשגחית תלוי לפי מעשה המונהגים. וכן א"ל שיוסף ה' עליכם אלף פעמים, לפי ענין ההשגחיי שעמו תוספת ברכה לאין קץ. והם אמרו ויהי נועם ה' עלינו, שהוא נועם שכינתו והשגחתו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, כי בכ"מ אין מעשה ידי אדם מכווננת עליו, רק בענין הנפשי מעשה ידיו מכווננת על נפש הפועל ומקושרת עם כוונתו ועם טוהר לבו, כמ"ש במק"א.

על ידי מעשי אדם, יכול ממש לשנות את גורלו, לשנות את עולמו, לשנות את יעודו. זה הנהגה ניסית שה' מנהיג ובורא את העולם.

ספרא שמיני פרשה א

היה אהרן עומד ותוהא אומר אוי לי כך עבירה בידי וביד בני שכך הגעתי, נכנס משה אצלו והיה מפיסו אמר לו, אהרן אחי מסיני נאמר לי עתיד אני לקדש את הבית הזה באדם גדול אני מקדשו הייתי סבור או בי או בך הבית מתקדש, עכשיו נמצאו בניך גדולים ממני וממך שבהם הבית נתקדש, כיון ששמע אהרן כך צדק עליו את הדין שתק שנ' וידום אהרן ולמודי' צדיקים שמצדיקים עליהם את הדין אברהם צידק עליו את הדין שנאמר ואנכי עפר ואפר יעקב צידק עליו את הדין שנאמר קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך. (כד) דוד צידק עליו את הדין שנאמר הבאישו נמקו חבורתי מפני איוולתי.

מלבי"ם ויקרא פרשת שמיני

יו ויקחו ב"א ותצא אש. הנה יש דעות חלוקות לחז"ל באיזה חטא מתו, וכמו שית' עוד לקמן (ס' כד ובריש אחרי), ופה אמר שני טעמים, [א] מפני אהבת הכבוד שכשראו שהם אחר משה ואהרן. כמ"ש עלה אל ה' אתה ואהרן נר"א ושבעים מזקני ישראל. התאוו שיהיו בראש ושימותו משה ואהרן. ומפני אהבת הכבוד הדמיוני השליכו אחרי גיוס אושר נפשם מה שע"י משה ואהרן יראו באור ה' ומשפעים יבורכו, וטעם זה מובא בסנהדרין (דף נב), וטעם ב', מפני שהכניסו אש זרה. ומה דבר, בודאי לא נתן תפלה לאלקים, רק תלה הדבר בחטאו ובחטא בניו ונצטער על חטאיו, ולמה דמם, כי משה פייסו שה' זה בשביל גדולתן כמ"ש בקרובי אקדש, ומ"ש שלמודים צדיקים להצדיק הדין ומביא מאברהם יעקב ודוד. כי יצדיקו דין שמים מג' פנים. [א] בהשקף על שפלת האדם העובד וגדולת הבורא הנעבד, שלפי גדולתו ושפלת האדם בערכו צדקת האדם כתהו נחשב וז"ש אברהם ואנכי עפר ואפר. [ב] בהשקף על רוב הטוב שקבל מאת ה', שלפי רוב הטובה מתחייב בהודאה ועבודה יתירה ויתמעטו זכויותיו, וז"ש יעקב קטנתי מכל החסדים וכו'. [ג] בהשקף על החטאים עצמם שיעשה מצד מיעוט ידיעתו וסכלתו, וז"ש דוד הבאישו נמקו חבורתי מפני אולתי. ומשלשה פנים אלה הצדיק עליו אהרן את הדין וידום מן הדבור.

רדיפת הכבוד מוציא את האדם מן העולם. צדיקים תמיד תולים פורעניות בחטאם, ומשה אמר שאין זה הדבר. בכל זאת צדק אהרן עליו את הדין, מכמה פנים. על האדם תמיד לדעת מה שקורא לו, מגיע לו, הן לטוב הן למוטב.

מלבי"ם ויקרא פרשת שמיני

כז בני עוזיאל דוד אהרן. אמרו חז"ל שדוד אהרן מיותר. ופירשו שה' דודו ואוהבו מתנהג בדרכיו, כמ"ש החוקר שהאהבה לא תמצא אלא בין השווים. שמדותיו של אהרן ה' אוהב שלום ורודף שלום כמ"ש באבות. שזה מצד אהבת הבריות. וע"כ בכו עליו כל בית ישראל. ומשה ע"ה מדה אחרת ה' בו להנהיג ולהוכיח את הדור וזה לא ירוצה רק להגדולים האוהבים תוכחה. ובזה מפרש הכתוב (מלאכי ב) שמדבר בשבח אהרן בריתי היתה אתו החיים והשלום וכו'. ר"ל שבענין דברים שבינו לבין הבריות שהוא חיי המדיניות, ה' אתו החיים והשלום. ששלום הבריות זה היה עסק חייו. ובענין דברים שבינו לבין אלקיו. ואתן לו מורא. ה' מתירא מן דברי התורה עצמם. כי

התורה והשי"ת א'. ובזה ויראני. באופן שלא ירא יראת עונש רק ירא את דבר ה' עצמו. והוסיף מפני שמי נחת הוא. שפעל נחת מורה שהשפיל א"ע מרוב הפחד וזה ה' בדברים המקודשים לה' שירא למעול בהם כמשתמש בדבר ששם ה' עליו. וכמו שה' כשנמשח בשמן הקדש ומובא בכריתות (דף ח). ומ"ש תורת אמת היתה בפיהו וכו', פי' עפ"י ההבדל הנודע אצלינו בין פה ובין שפה ששפה הוא חצונית נגד הפה. ויציין בפה דברי חכמה ובשפה מציין דברי דעת. כי החכמה הם דברים מקובלים מרבו ואם יבינם בדרכי התבונה, ויהיה רגיל בהם עד ידעם בכל עת מבלי עיון הם מורגלים אצלו מן השפה ולחוץ מבלי עיון. ועז"א בירושלמי (פ"ק דפאה) תורת אמת היתה בפיהו אלו דברים ששמע מרבו ועולה לא נמצא בשפתיו אלו דברים שלא שמע מרבו. שדברים ששמע אסף בכח החכמה אשר בנפשו, ודברים שלא שמע הבין בכח התבונה עד שידעם בדעתו וזה מיוחס לשפתים. וכאן מציין עניני טומאה וטהרה (שזה ה' מורה לרוב לעצמו כי הוא עסק בטהרות) במלת פיו. שבזה לא מש מתורת רבו. ועניני איסור והיתר שה' מורה לאחרים ציין במלת שפתיו. כי זה הוציא מן השפה ולחוץ. ור"ל שאף לא נמצא עולה בדרכי למודו לאחרים שיטעו בדבריו. והוסיף עוד שחוץ מן השלום המדיני היה לו שלום עם אלקיו שלא התרעם על מידותיו. וחוץ מיראתו את דברי התורה למד דעת ליראה ה' עד שפושעים שבו בתשובה

מלבי"ם ויקרא פרשת שמיני

קסח והתקדשתם והייתם קדושים. הקדושה תאמר על שני פנים, א] על הפרישות. שהוא פורש ובודל עצמו מדברי חול וכובש את טבע יצר הלב, ב] על שמתרומם מדרכי הטבע בכלל ומדמה א"ע לקדושים המובדלים מן החומר. והולך ע"ד הפלא והניסיי. על הראשון אמר והתקדשתם כי קדוש אני, ומפרש בספרא כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים, ועל השני אמר והייתם קדושים כי קדוש אני, ואמר כשם שאני קדוש וכו':